

Pozyskanie danych do badań nad pionowymi ruchami skorupy ziemskiej na obszarze Polski

Kamil Kowalczyk
Katedra Geodezji Szczegółowej
Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie
kamil.kowalczyk@uwm.edu.pl

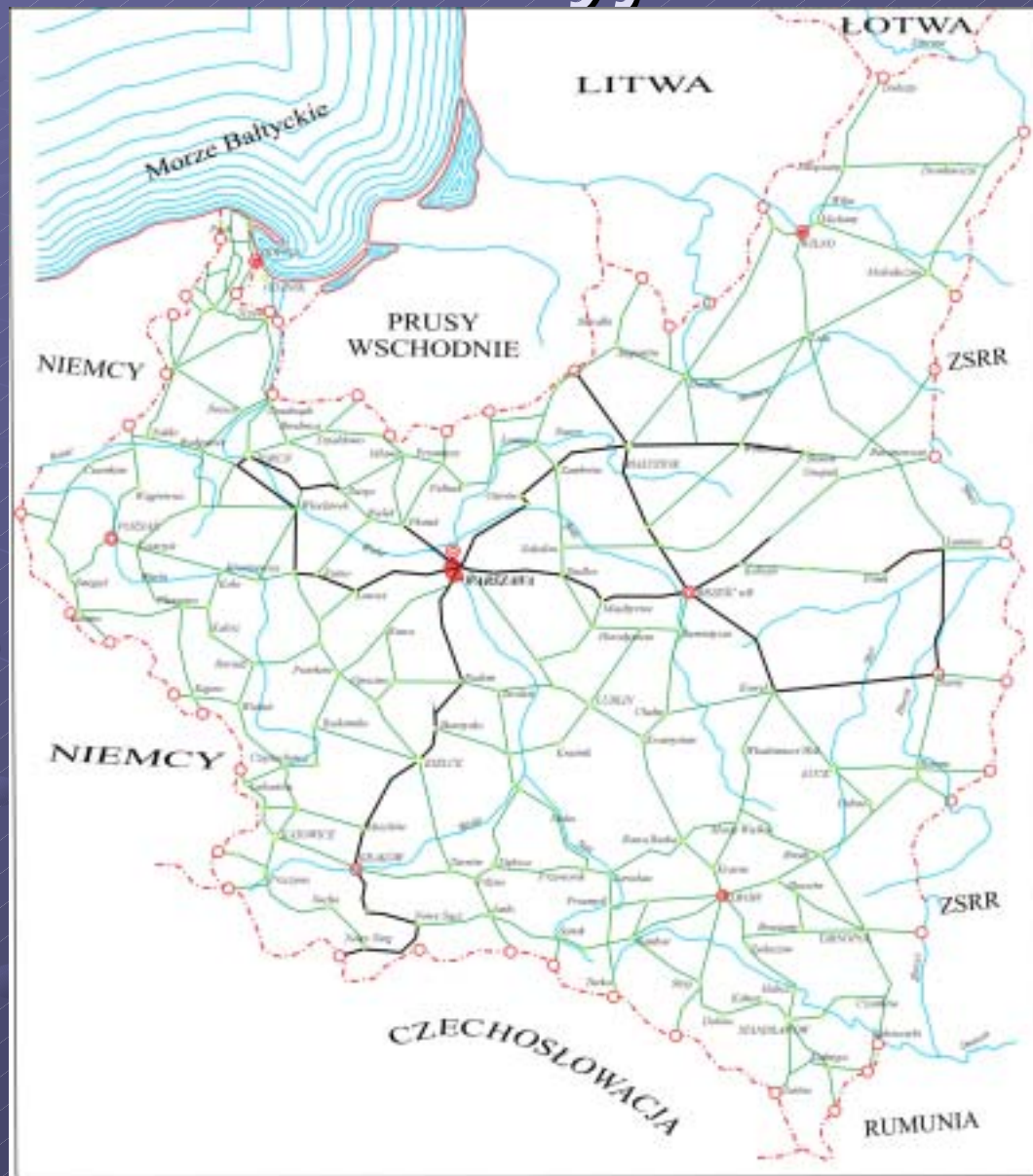
- **Wstęp**
- **Pozyskanie danych do modelu „2006”**
- *Analiza danych niwelacyjnych na obszarze Polski*
- *Wspólne obserwacje w kolejnych kampaniach niwelacji precyzyjnej w Polsce*
- **Pozyskanie danych do dalszych prac nad ruchami pionowymi**
- **Wnioski**

- W referacie podjęto tematykę możliwości pozyskania danych geodezyjnych (niwelacyjnych), które umożliwiłyby rozpoczęcie prac nad **kinematycznym** wyznaczeniem ruchów pionowych skorupy ziemskiej na obszarze Polski.
- Badany materiał niwelacyjny to dane z trzech ostatnich kampanii niwelacyjnych przeprowadzonych w latach **1997-2003, 1974-1982, 1953-1955.**

Pozyskanie danych do modelu „2006”

- cztery kampanie niwelacji precyzyjnej
- katalogi papierowe, pliki tekstowe, arkusze kalkulacyjne

Kampania niwelacyjna 1926-1937

Przykład karty z Katalogu 1939: a) – po skanowaniu, b) – w formacie xls

Linia 7.					
L. p.	Hodnaż separat	Niewła- wana odległość między reperami [m]	OPIS POŁOŻENIA REPRU		Wysokość nad poziomym miecza w Amsterdamie [m]
			Km szosy, kolei	Nazwa miejscowości i budynku (obiektu), na którym umieszczony jest reper	
szosa: Wejherowo — Linia Zakrzewa.					
39	B	2,67	33,21	Linia, szkoła powszechna, w ścianie od strony szosy.	175,648
40	B	2,18	30,56	Tlaczewa, szkoła powszechna, w ścianie od strony szosy.	126,348
41	NK	2,50	28,40	Kamień niwelacyjny.	142,894
42	B	0,46	26,38	Strzegocin, dom Bazylego Lewińskiego (marżał gminy), w ścianie od strony szosy.	188,881
43	B	2,79	25,90	Strzegocin, szkoła powszechna, w ścianie od strony drogi do Miłoszewa.	153,216
44	T	—	25,90	Strzegocin, szkoła powszechna, w ścianie od strony drogi do Miłoszewa.	154,497
45	B	2,33	23,11	Publitz, przepust.	136,625
szosa: Luzina — Łęzna.					
46	NK	2,00	12,00	Kamień niwelacyjny, około 200 m od przecięcia się dróg do Luzina, Wejherowa, Łęzna i Strzegocin.	151,873
47	NK	2,00	10,00	Kamień niwelacyjny.	165,833
48	NK	2,00	8,00	Kamień niwelacyjny.	170,942
49	NK	1,42	6,00	Kamień niwelacyjny.	156,133
50	B	2,20	4,58	Przepust kamienny.	164,711
51	B	—	2,30	Luzina, kościół katolicki, w ścianie bocznej.	99,581
52	T	0,75	2,30	Luzina, kościół katolicki, w ścianie bocznej.	101,019
53	B	0,80	1,50	Stacja kol. Luzina, budynek kolejowy przy przecięciu się szosy z torami kolejowymi, km. kolei 87,20, kolejowy reper niemiecki.	78,746
szosa: Wejherowo — Strzebielino.					
54	BK	—	17,94	Wolowo, kamień niwelacyjny przy przecięciu się szosy: Wejherowo — Strzebielino z szosą do Luzina, reper niemiecki Nr 8364.	98,889

T	0,02		Kościerzyna	166,446
B	0,44	—	Kościerzyna	165,028
B	—	—	Kościerzyna	169,723
T	1,3	—	Kościerzyna	171,37
N	1,94	109,73	Wiadukt na	185,209
NK	1,96	111,67	Kamień ni	180,68
B	2,37	113,63	Skorzewo,	170,03
NK	2,21	116	K a m i eń	181,472
B	0,25	118,21	Stężycza, p	163,434
B	—	118,4	Stężycza, k	170,999
T	3,27	118,4	Stężycza, k	172,263
B	1,26	121,68	Przepust k	197,105
B	0,89	122,93	Przepust k	203,952
B	2,48	123,82	Klukowa H	225,774
NK	2,2	126,3	Kamień ni	215,126
NK	2,18	128,5	Kamień ni	199,618
B	1,62	130,68	Przepust k	163,452
B	0,64	132,3	Dom przy	164,824
B	—	132,94	Sulęczyńc	179,798
T	2,06	132,94	Sulęczyńc	181,276
NK	1,72	135	Kamień ni	176,676
B	1,72	136,72	Przepust k	166,099
B	1,56	138,43	Podjazdy, s	180,232
NK	2	140	Kamień ni	178,021
NK	1,94	142	Kamień ni	191,795
B	1,66	143,94	Tuchlino, s	175,595
NK	1,82	145,6	Kamień ni	194,006

Kampania niwelacyjna 1953-1955

Przykład karty z katalogu 1960 przed przetworzeniem na postać elektroniczną

Numer lub numer punktu	Siedzibę punktu		Odległość od punktu porównawczego w km	Opis położenia (adres) km szosy lub km toru kolejowego	Wymiar H w m
	Osada	Podst. Typ			
1	2	3	4	5	6
Linia Nr. 31 Stargard - Czarlin, I klasa					
PFG 1953 r.					
259	Niv.P.	B-VI	312.46	Strzebielino, pn.str. szosy Koszalin-Gdańsk, bud. szkoły szarych, w ścianie frontowej od str. szosy km 136.72	54.5438
260	Niv.P.	B-VI	314.72	Strzebielino Nr.1, pd.str. szosy, bud. leśniczówki, w ścianie frontowej od str. szosy km 138.95	48.2347
261	H.P.	HK-V	315.62	Północno - zachodnia str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 139.70	49.4314
262	H.P.	HK-V	316.72	Południowa str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 140.88	53.5867
263	H.P.	HK-V	317.74	Północna str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 141.88	83.6902
264	H.P.	B-VI	318.58	Kęblowo Nr.22, pd.str. szosy, bud. mask. Franciszka Pipra, w ścianie szczytowej od str. szosy km 142.60	99.5824
265	H.P.	HK-V	319.71	Kęblowo, pd.-wsch. str. szosy, kamień niwelacyjny km 143.70	92.5598
266	H.P.	HK-V	320.74	Nowe Kęblowo, pd.-wsch. str. szosy, kamień niwelacyjny km 144.81	96.0805
267	H.P.	HK-V	321.79	Północno - zachodnia str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 145.70	102.6428
268	H.P.	B-VI	323.96	Gońcinino Nr.114, bud. mask. Józefa Szymańskiego, w ścianie frontowej od str. szosy km 147.64	39.2700
269	H.P.	B-VI	324.32	Bolszewo Nr.33, pa.-zach. str. szosy, bud. mask. Antoniego Hewelta, w zach. ścianie szczytowej km 148.16	36.7141
270	H.P.	HK-V	324.87	Północna str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 148.67	34.7979
271	Niv.P.	B-VI	325.65	Bolszewo, kość. Wniebowzięcia Matki Boskiej, w ścianie frontowej km 149.20	32.1882
272	H.P.	HK-V	326.14	Północno - wschodnia str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 149.57	32.8467
273	H.P.	HK-V	327.96	Północna str. szosy Koszalin-Gdańsk, kamień niwelacyjny km 151.40	29.8882

Kampania niwelacyjna 1974-1982

Przykład pliku tekstowego z danymi z kampanii 3

Lp	Nr punktu	[R]	Przew.popr.	PN I	PN II	wysokosc	Sr.bł.wys.
	Rodzaj	Typ	Kod stab.	Głowica	Grupa	Wsp. X	Wsp. Y
Opis położenia punktu							
25	30530022	22.59	1.50182	-4	1	28.5995	0.000
	B	VIA	870	AP 6105	A	6132550.0	3591000.0
SWARZEWO, NR 185, BUD. MSZK. A. GAPPA, KM 21.05							
26	30530023	23.39	-5.37329	-2	-2	23.2262	0.000
	BK	IV	713	AB 2807	A	6133350.0	3591050.0
WLADYSLAWOWO, KAM. NIW. PODZ. NA MIEDZY J. GALA I STRUGA, KM 21.801							
27	30530024	24.39	-7.71709	-1	-2	15.5091	0.000
	B	VI	880	MRP	A	6134300.0	3591200.0
WLADYSLAWOWO, UL. ZEROMSKIEGO NR 8, W BUD. PRZEDSZKOLA							
28	30530025	24.78	-10.48107	0	-2	5.0280	0.000
	B	VI	880	HP	A	6134150.0	3591500.0
WLADYSLAWOWO, UL. STAROWIEJSKA NR 28, BUD. MSZK. A. SOSNOWSKIEGO							
29	30530026	25.88	-3.57886	0	0	1.4492	0.000
	BK	VA	733	AP 5923	A	6134050.0	3592550.0
WLADYSLAWOWO, PN. STR. SZOSY WLADYSLAWOWO-HEL, KAM. NIW., KM 1.40							
30	30530027	28.02	1.30101	0	0	2.7502	0.000
	BK	VA	733	AP 6110	A	6132900.0	3594400.0
PN STR. SZOSY WLADYSLAWOWO-HEL, KAM. NIW., KM 3.50							

Przykład przetworzonych danych z kampanii 3

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U
2	NR LINI	Lp.	Nr. Punktu	R [km]	Przew. Popr. [m]	PN I [mm]	PN I [mm]	Przew. Bez popr. Norm. [m]	Wysokosc wyrownana [m]	sr. bl. Wys. [mm]	Rodzaj	Typ	Kod. stab.	Głowica		Grupa	Wsp. X	Wsp. Y	Opis poloz enia	Rok pomiaru	Rozbie a w mm
3	2563	1	43110030	0	0	0	0	0	46,6377	7,61	F	III	700	AB 2082		A	5667450	3596100	POLUPIN, SKRZYZOWANIE D		
4	2563	2	43110029	0,29	-2,13304	0	-6	-2,13298	43,5046	0	B	VI	880	3497		A	5667650	3595950	POLUPIN NR 97, RESTAURAC		
5	2563	3	43110028	1,89	-0,52367	-4	-2	-0,52361	42,9825	0	B	VIA	870	AP 6771		A	5668850	3595000	KROSNO ODRZANSKIE, UL. B		
6	2563	4	43110027	2,48	0,83878	-2	2	0,83878	43,8195	0	B	VI	880	AA 0750		A	5669400	3595200	KROSNO ODRZANSKIE, KLUB B		
7	2563	5	43110026	3,11	0,44291	-2	1	0,44292	44,2623	0	B	VI	880	HM		A	5670050	3595250	KROSNO ODRZANSKIE, KOSC		
8	2563	6	43110025	3,81	17,38847	-3	51	17,388	61,6507	0	B	VIA	870	AP 7150		A	5670600	3595050	KROSNO ODRZANSKIE, UL. B		
9	2563	7	43110024	3,84	-0,42967	0	-1	-0,42966	61,2211	0	B	VI	880	AA 0140		B	5670600	3595000	KROSNO ODRZANSKIE, UL. B		
10	2563	8	43110023	4,27	21,73922	-2	65	21,7386	82,9802	0	B	VIA	870	AP 6212		A	5670950	3595050	KROSNO ODRZANSKIE, UL. T.		
11	2563	9	43110022	4,59	1,54501	0	5	1,54496	84,5052	0	B	VI	860	AB 1997		A	5671100	3594800	KROSNO ODRZANSKIE, UL. OI		
12	2563	10	43110021	5,24	-2,24233	-2	-6	-2,24225	82,2628	0	B	VI	860	AK 3490		A	5671450	3594300	KROSNO ODRZANSKIE, UL. OI		
13	2563	11	43110020	5,7	0,82297	-2	2	0,82297	83,0858	0	B	VI	860	AA 2200		A	5671650	3593900	MARCINKOWICE NR6, KLUB F		
14	2563	12	43110019	6,78	-3,42353	-4	-10	-3,42339	79,6621	0	BK	V	760	AB 1996		A	5672350	3593050	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
15	2563	13	43110018	8,46	-36,8827	-6	-108	-36,8816	42,7793	0	B	VI	880	NIV P		A	5673600	3591900	OSIECZNICA NR 184, BUD. MS		
16	2563	14	43110017	8,96	1,35106	-1	4	1,35103	44,1303	0	B	VIA	870	AP 7018		A	5673900	3591550	OSIECZNICA, BUD. NADL. KRO		
17	2563	15	43110016	9,52	8,0125	-1	23	8,01228	52,1427	0	BK	VA	733	AP 6665		A	5674300	3591250	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
18	2563	16	43110015	9,62	-1,3151	0	-4	-1,31506	50,8276	0	BK	IV	710	AB 1599		A	5674300	3591100	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
19	2563	17	43110014	11,69	4,67262	-5	13	4,67254	55,5	0	BK	V	760	AB 0964		A	5675600	3589500	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
20	2563	18	43110013	12,54	-0,21812	-3	0	-0,21809	55,2818	0	BK	V	760	3502		B	5676150	3588850	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
21	2563	19	43110012	13,14	2,57726	-1	7	2,5772	57,859	0	BK	VA	733	AP 6616		A	5676450	3588350	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
22	2563	20	43110011	14,36	1,47738	-4	5	1,47737	59,3363	0	BK	V	760	AB 2042		A	5677250	3587400	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
23	2563	21	43110010	16,72	11,31416	-8	37	11,3139	70,6502	0	B	VI	880	AA 0805		A	5678800	3585800	RANDOMICKO NR 37, BUD. MAF		
24	2563	22	42130028	18,39	25,14995	-8	84	25,1492	95,8	0	BK	IV	713	AB 1075		A	5680000	3584650	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
25	2563	23	42130027	18,46	2,24031	0	7	2,24024	98,0403	0	BK	VA	733	AP 6762		A	5680050	3584650	PD-ZACH. RTR. SZOSY ZIELO		
26	2563	24	42040037	19,21	11,01999	-4	38	11,0197	109,06	0	BK	V	760	3506		A	5680450	3583950	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
27	2563	25	42040036	19,99	-2,24551	-4	-7	-2,2454	106,815	0	BK	VA	733	AP 7119		A	5680900	3583350	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
28	2563	26	42040035	21,35	-0,84465	-5	-3	-0,84447	105,97	0	B	VI	860	AB 0893		A	5681500	3582350	GESTOWIEC NR 5, BUD. MSZK		
29	2563	27	42040034	21,55	4,25872	0	15	4,25857	110,229	0	B	VI	880	HM		A	5681650	3582300	GESTOWIEC, KOSC. KAT.		
30	2563	28	42040033	22,97	-31,3357	-6	-107	-31,3346	78,8928	0	BK	V	760	AB 0947		A	5682550	3581300	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
31	2563	29	42040032	23,65	-8,71898	-3	-29	-8,71866	70,1738	0	BK	V	760	3508		B	5683000	3580800	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
32	2563	30	42040031	24,29	2,2607	-3	7	2,26066	72,4344	0	BK	VA	730	AP 6926		A	5683400	3580400	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
33	2563	31	42040030	24,34	-0,52512	0	-2	-0,52511	71,9093	0	BK	IVA	713	AP 6820		A	5683450	3580350	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
34	2563	32	42040029	25,42	20,59392	-4	68	20,5933	92,5031	0	B	VI	880	NIV P		A	5684150	3579600	DRZENIOW, KOSC. KAT.		
35	2563	33	42040028	26,66	4,30189	-5	14	4,3018	96,8048	0	BK	V	760	AB 0950		A	5684800	3578600	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
36	2563	34	42040027	28,16	-24,9436	-5	-78	-24,9427	71,8611	0	BK	VA	733	AP 6260		A	5685550	3577250	PD-ZACH. STR. SZOSY ZIELO		
37	2563	35	42040026	29,14	-14,0043	-3	-41	-14,0038	57,8568	0	BK	V	760	3511		B	5686050	3576550	PN-WSCH. STR. SZOSY ZIELO		
38	2563	36	42040025	29,53	-7,67193	0	-22	-7,67171	50,1848	0	B	VI	860	AB 1080		A	5686200	3576200	CYBINKA, UL. KROSIENSKA I		
39	2563	37	42040024	30,2	-0,48027	-1	-1	-0,48025	49,7045	0	B	VI	880	NIV P		A	5686550	3575600	CYBINKA, UL. KROSIENSKA I		
40	2563	38	42040023	30,8	0,28378	-1	0	0,28379	49,9882	0	BK	IV	713	AB 1006		A	5686750	3575350	CYBINKA, UL. KROSIENSKA I		
41	2563	39	42040022	30,78	-0,59061	0	-2	-0,59059	49,3976	0	B	VIA	870	AP 6744		A	5686800	3575200	CYBINKA III, KROSIENSKA		

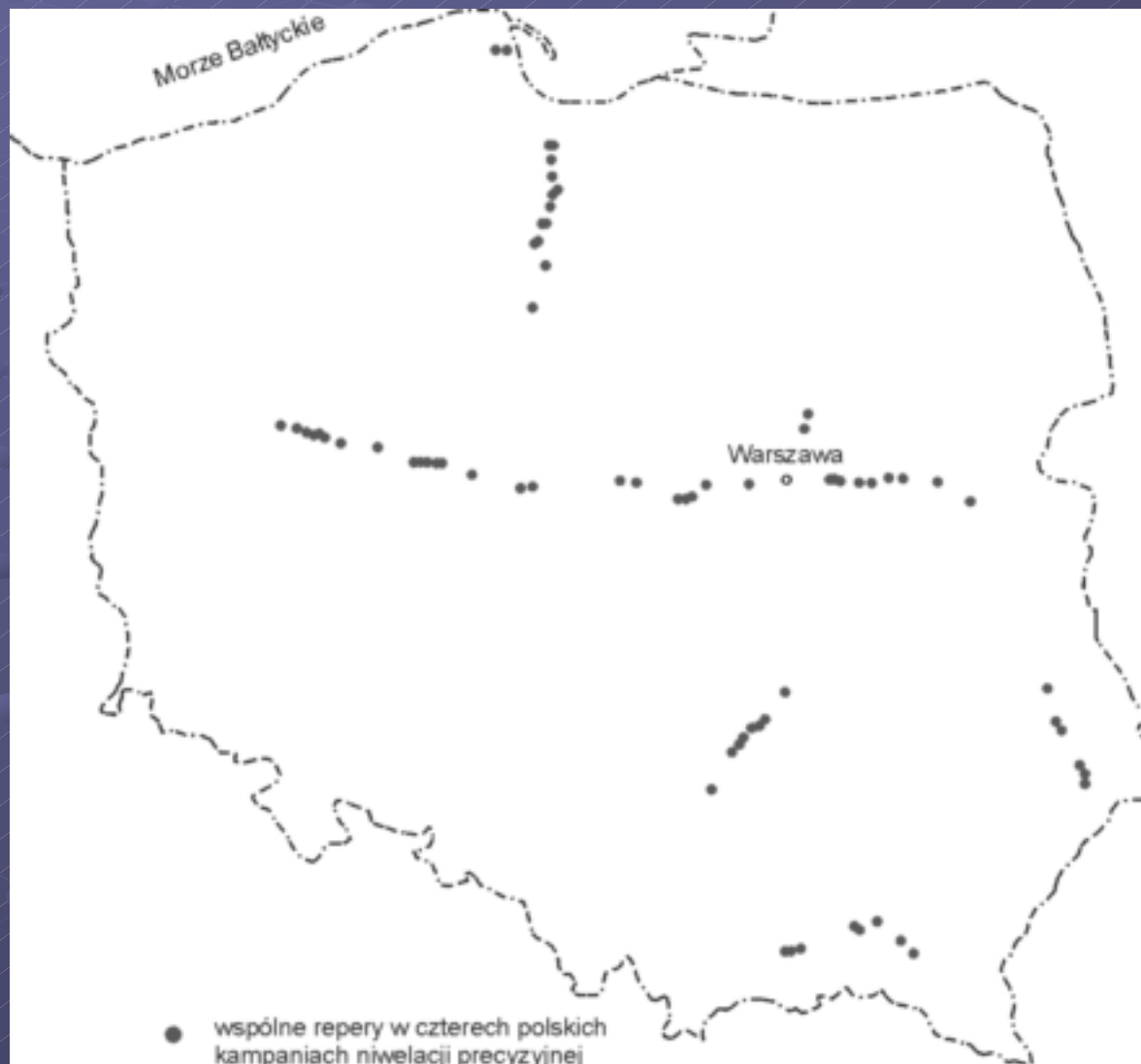
Kampania niwelacyjna 1997-2003

Wspólne obserwacje kolejnych kampanii niwelacji precyzyjnej w Polsce

Wyszczególnienie	Kampanie			
	1	2	3	4
Czas trwania kampanii	1926-1937	1947-1950, 1953-1955	1974-1982	1997-2003
Całkowita długość linii [km]	10 046	10 200	17 015	17 516.42
Liczba linii	121	116	371	382
Liczba odcinków	5 907	8 820	15 827	16 150
Liczba oczek	36	23	135	138
Poprawki	skali, normalna ortometryczna	skali, normalna Mołodeńskiego	skali, termiczna, normalna Mołodeńskiego, pływowa	kalibracyjna, termiczna, tormalna Mołodeńskiego, lunisolarna
Poziom odniesienia	Normall-Null Amsterdam	Kronsztadt	Kronsztadt	Kronsztadt
System grawimetryczny	-	Poczdam	Poczdam	Poczdam
Dokładność wyrównaniu po [mm/ $\sqrt{L_{\text{km}}}$]	±1.04	± 0.78	± 0.84	± 0.88

Identyfikacja wspólnych reperów z kampanii niwelacyjnych w latach 1926-1937, 1953-1955, 1974-1982 i 1997-2003

Podsumowanie identyfikacji wspólnych reperów z kampanii niwelacyjnych

- Najbardziej kompletny materiał do wyznaczenia ruchów pionowych skorupy ziemskiej stanowią dane z kampanii niwelacyjnych w latach 1974-1982 i 1997-2003.
- Niestety, nie udało się w tym celu zgromadzić odpowiednich danych niwelacyjnych z kampanii w latach 1953-1955.
- Z identyfikacji wspólnych reperów w kampaniach 2 i 3 (2600 reperów wspólnych) wynika, że po zgromadzeniu kompletnych danych z kampanii 2, mogłyby one wzmocnić wyznaczenie ruchów pionowych, pomimo kilku większych przerw w liniach podwójnej niwelacji.
- Porównując wszystkie cztery kampanie wykazano, że do wyznaczenia ruchów pionowych nie można wykorzystać posiadanych danych niwelacyjnych głównie ze względu na niewielką liczbę reperów wspólnych (78 reperów wspólnych), nawet między kampaniami 1 i 2 (137 wspólnych reperów).
- Takie rozmieszczenie wspólnych reperów uniemożliwia dobre wyznaczenie ruchów pionowych, a dodatkową przeszkodą są wysokości reperów określone w różnych układach odniesienia, z różnymi poprawkami, oraz niedostępność wysokości i przewyższeń niewyrównanych.

Pozyskanie danych do dalszych prac nad ruchami pionowymi

- identyfikacji wspólnych reperów węzłowych z drugiej (1953-1955) i trzeciej (1974-1982) kampanii niwelacyjnej wykorzystano dane z katalogów (tylko linie I klasy z obu kampanii).
- Zidentyfikowano 127 wspólne repery węzłowe oraz ok. 2600 reperów pośrednich

Pokrycie linii niwelacyjnych z kampanii 2 i 3

Nie udało się jednak zgromadzić kompletu danych, tj. przewyższeń i wysokości, z kampanii 2 przed wyrównaniem.

Jakie są możliwości pozyskania brakujących danych.

Przynajmniej **dwa** sposoby:

- *pozyskanie danych źródłowych z danymi niewyrównanymi*
- *pozyskanie danych z istniejącej mapy ruchów pionowych wyznaczonych przez T Wyrzykowskiego.*

Pozyskanie danych źródłowych z danymi niewyrównanymi

- proces pozyskania jest bardzo pracochłonny,
- opracowanie trzeba wykonać ręcznie
- możliwość popełnienia większej liczby błędów.

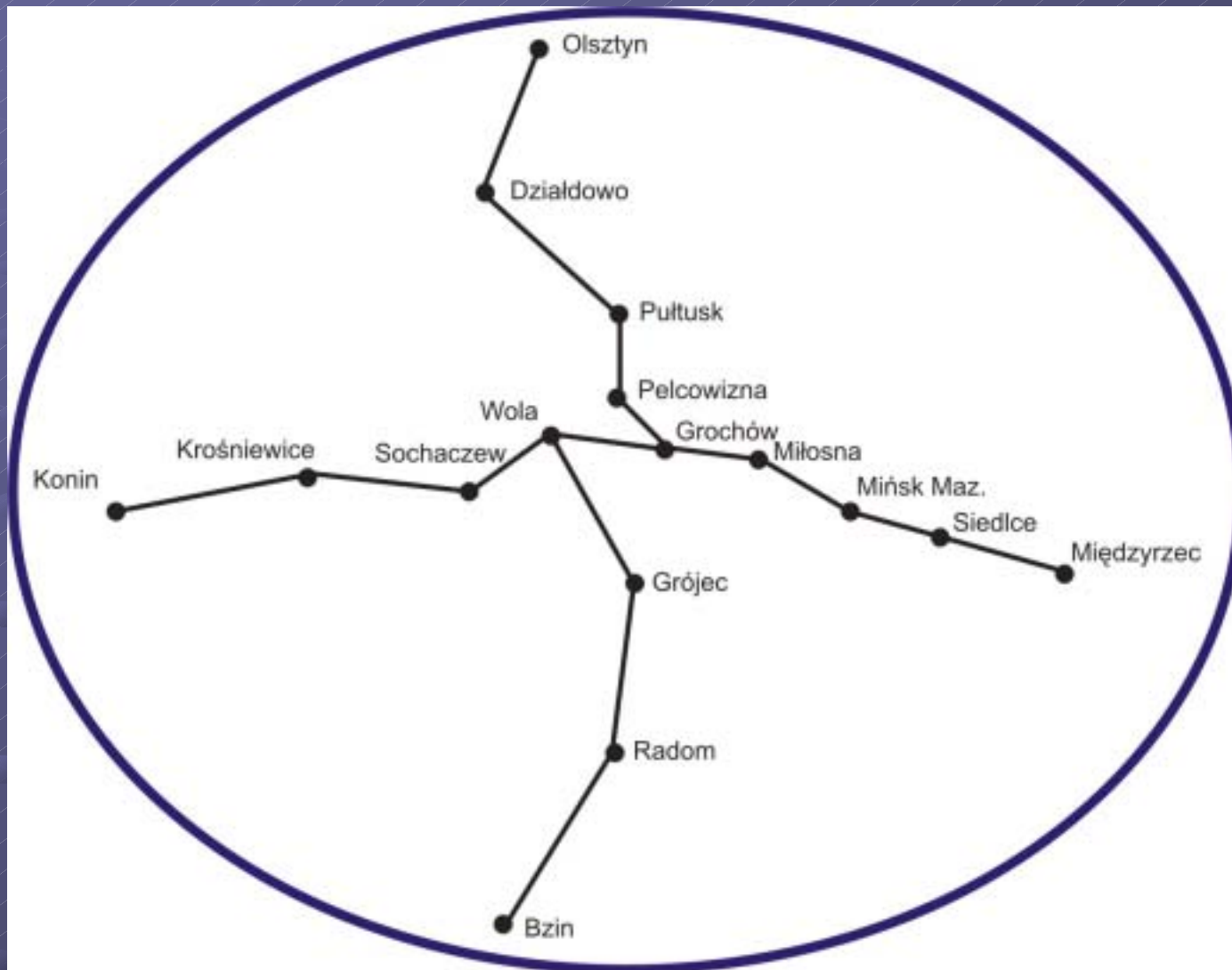
Pozyskanie danych z istniejącej mapy ruchów pionowych wyznaczonych przez T Wyrzykowskiego.

- nie ma dużych możliwości oceny wiarygodności danych,
- proces pozyskania jest dużo prostszy.

Jako materiał wyjściowy wykorzystano mapę ruchów pionowych z roku 1985 autorstwa T Wyrzykowskiego oraz mapę ruchów pionowych skorupy ziemskiej na obszarze Bułgarii, Węgier, Niemiec Wschodnich, ZSRR, Czechosłowacji (Rys 12.) oraz dane źródłowe z kampanii drugiej przed wyrównaniem obejmujące obszar wokół Warszawy. (Rys. 13.)

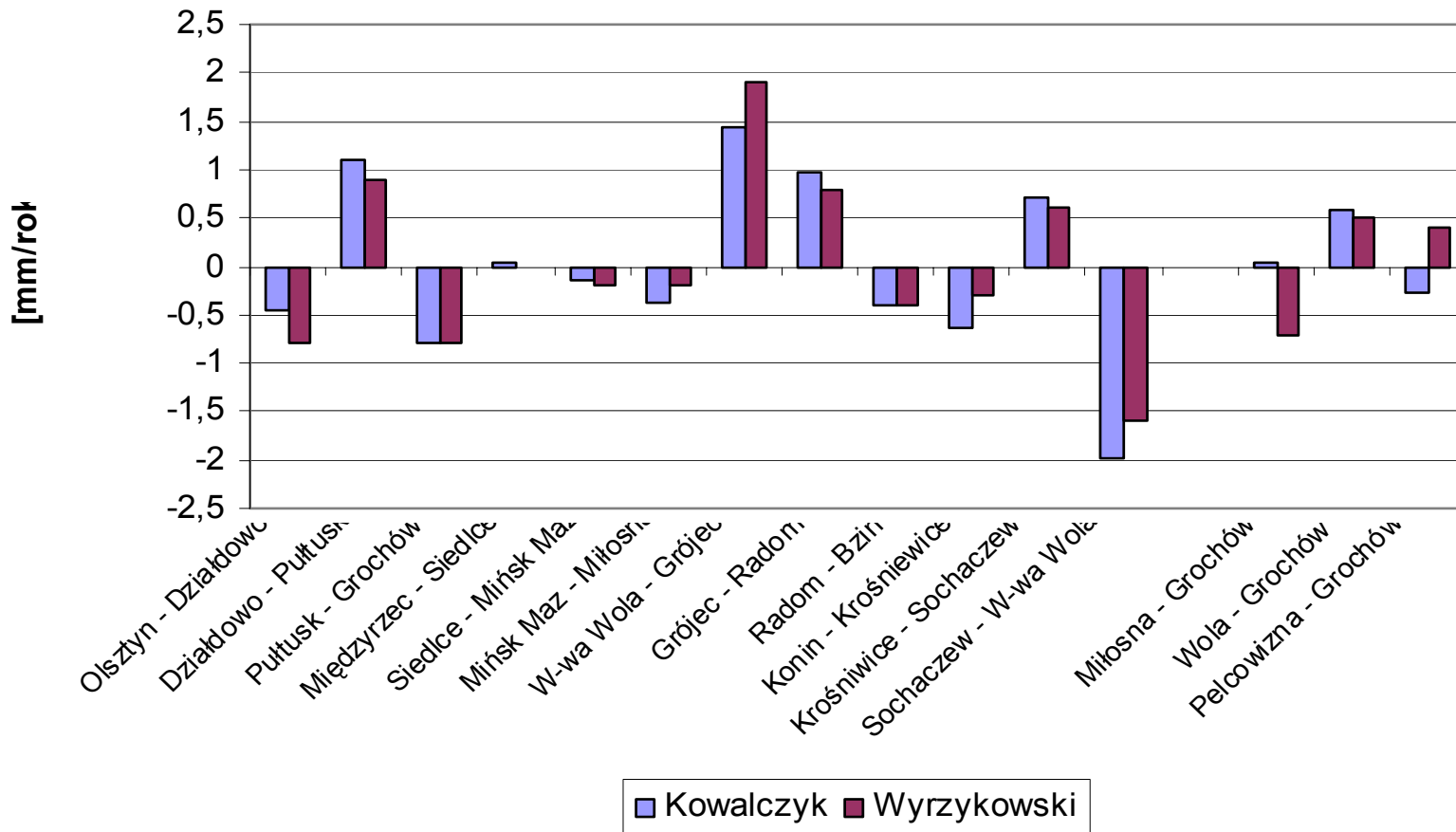

oraz dane źródłowe z kampanii drugiej przed wyrównaniem obejmujące obszar wokół Warszawy.

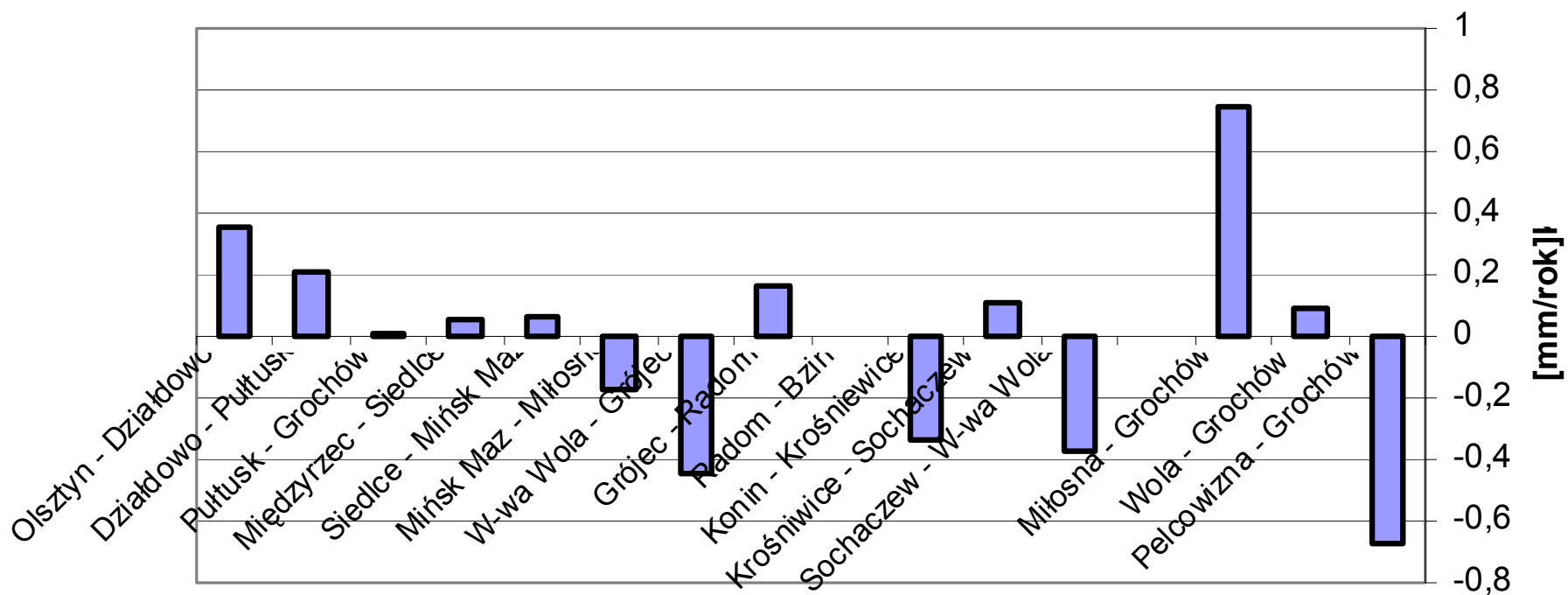

Proces analizy przydatności mapy polegał na porównaniu przewyższeń pomiędzy punktami węzłowymi wokół Warszawy obliczonych na podstawie mapy i danych źródłowych. Do porównania wykorzystano 15 odcinków podwójnej niwelacji.

Ruchy pionowe na odcinkach niwelacyjnych w Okręgu Warszawskim otrzymane z mapy oraz danych źródłowych

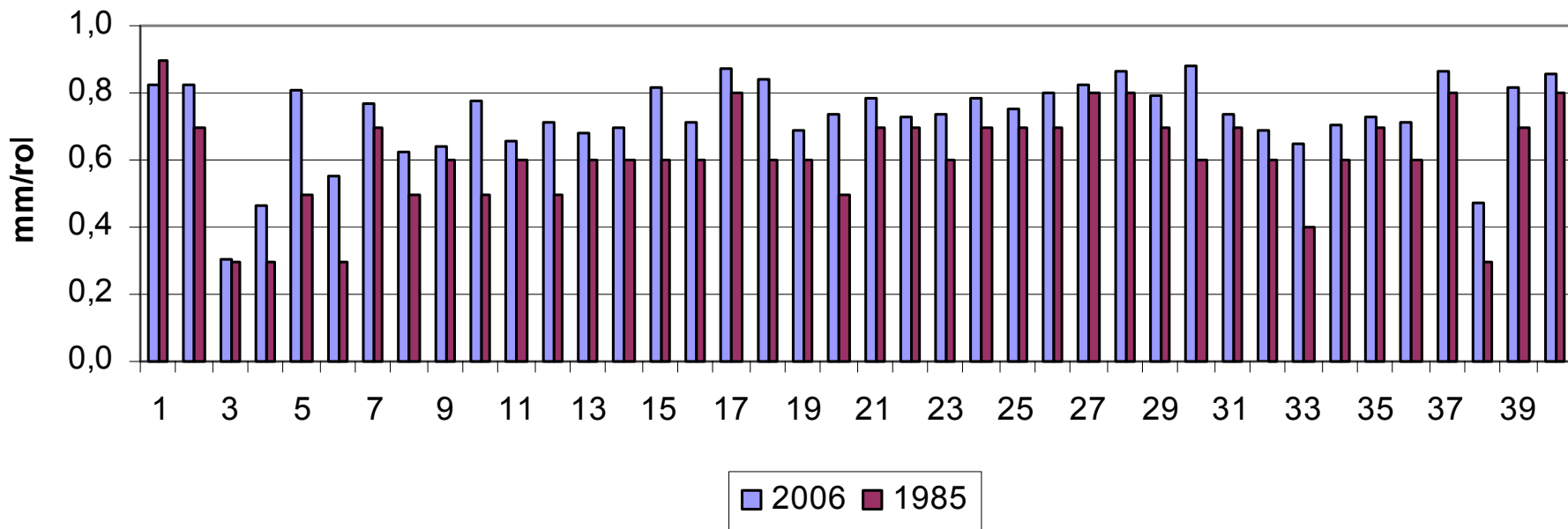
Różnice w wynikach

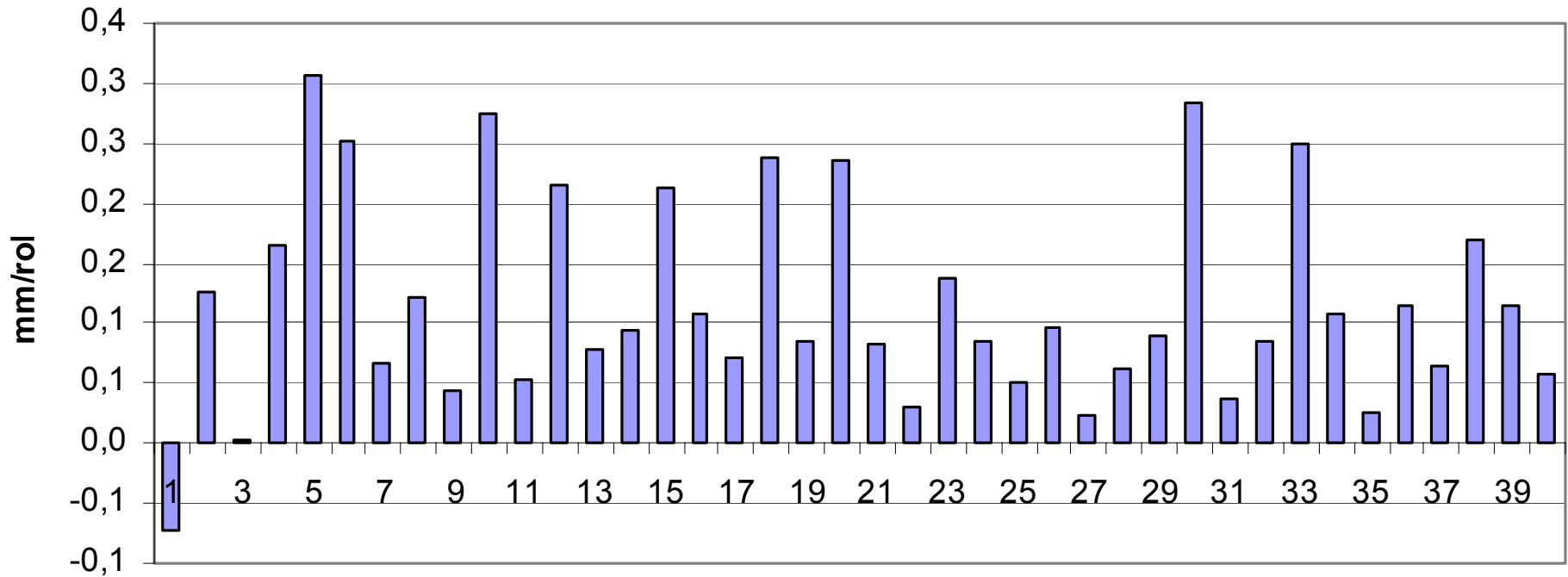

Wartości błędów wyznaczenia ruchów pionowych na wybranych reperach węzłowych w modelu 2006 oraz mapie 1985

Błędy ruchów pionowych na wybranych punktach węzłowych w modelu 2006 i odczytane z mapy 1985

Różnica błędów 2006 i 1985

Wnioski

- Reper Warszawa Grochów jest niepewny
- Dane z mapy ruchów pionowych nadają się do badań przy założeniach dokładnościowych
- Badania nad kinematycznymi ruchami pionowymi skorupy ziemskiej na obszarze Polski będą kontynuowane
- Dane z kampanii niwelacyjnych należy zebrać w jednej bazie danych